

Lovisa

PLANEN FÖR
SMÅBARNSPEDAGOGIK

Innehåll

1. PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK	3
1.1 Gruppens verksamhetsplan	3
1.2 Barnets plan för småbarnspedagogik	4
2. SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL	6
2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken i Lovisa.....	6
2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken.....	6
2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig	7
2.4 Värdegrunden	10
2.5 Synen på lärande.....	11
2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård.....	12
2.7 Mångsidig kompetens.....	13
Förmåga att tänka och lära sig	13
Kulturell och kommunikativ kompetens	14
Vardagskompetens.....	14
Multilitteracitet	15
Digital kompetens.....	15
Förmåga att delta och påverka.....	15
3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN	16
En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen	17
En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation	18
Delaktighet, likabehandling och jämställdhet	18
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet.....	19
Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil	20
3.1 Lärmiljöer	20
3.2 Samarbetet inom småbarnspedagogiken	22
Samarbete med vårdnadshavarna	22
Samarbete med olika aktörer	22
4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN	24
4.1 Pedagogisk dokumentation	25
Utveckling av verksamheten	25
Pedagogisk dokumentation av projekt.....	26
Barnets portfolio.....	26
4.2 Smågruppsverksamhet	26
4.3 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande	27

4.4	Lärområden.....	28
	Språkens rika värld	29
	Mina många uttrycksformer.....	31
	Jag och vår gemenskap.....	33
	Jag utforskar min omgivning	35
	Jag växer, rör på mig och utvecklas.....	37
4.5	Preciseringar gällande språk och kultur.....	38
5.	STÖD FÖR BARNET	41
5.1	Principer och ansvar för att ordna stöd.....	41
	Ansvar för att ordna och genomföra stödet.....	41
5.2	Samarbete i samband med stöd.....	43
	Samarbete med barnet och vårdnadshavaren.....	43
	Sektorsövergripande samarbete	43
5.2	Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken	44
	Allmänt stöd	45
	Intensifierat stöd	46
	Särskilt stöd	46
	Stödformer	47
5.3	Bedömning av stödet för barnet.....	48
	Orons stig.....	48
5.4	Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd.....	50
5.5	Beslut om intensifierat eller särskilt stöd samt stödtjänster	52
	Utvärdering av stödets effekt.....	53
6.	UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN.....	53
	Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten.....	53
7.	AKTUELLT UNDER VERKSAMHETSÅRET 2023–2024	54
	BILAGA: PLAN FÖR FÖREBYGGANDE AV OCH INGRIPANDE I MOBBNING	56

1. PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar tre nivåer. Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik. Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik har utarbetats i enlighet med grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022), som är en nationell föreskrift och utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018). Lagen om småbarnspedagogik föreskriver barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken.

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Syftet med småbarnspedagogiken är att stöda barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av småbarnspedagogiken som helhet. Planen för småbarnspedagogik har utarbetats i enlighet med principerna om inkludering, som särskilt behandlas i samband med värdegrunden i kapitel 2.4, ur verksamhetskulturens synvinkel i kapitel 3 och med beaktande av stödet för barnet i kapitel 5.

Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stöder och kompletterar hemmens fostrande uppdrag och bidrar till barnens välbefinnande. Småbarnspedagogikens avsikt är att skapa likvärdiga förutsättningar för barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande.

Planen för småbarnspedagogik ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela Lovisa. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas.

Planen för småbarnspedagogik finns på både finska och på svenska. Planen för småbarnspedagogik gäller alla verksamhetsformer, både kommunala och privata i Lovisa: daghem, gruppfamiljedagvård, familjedagvård samt öppen småbarnspedagogisk verksamhet.

1.1 Gruppens verksamhetsplan

Personalen inom småbarnspedagogik utarbetar under sommarens utvecklingsdag en verksamhetsplan för gruppen. Planen utvärderas och innehållet bearbetas kontinuerligt under hela verksamhetsperioden. Verksamhetsplanen är ett verktyg med vilket man regelbundet under veckovisa teammöten utvärderar hur den pedagogiska verksamheten har genomförts. Läraren för småbarnspedagogik ansvarar för innehållet i verksamhetsplanen och uppdateringen av planen i

samarbete med sitt team. Verksamhetsplanen är ett offentligt dokument som innehåller sekretessbelagda uppgifter (sammandrag av barnens planer för småbarnspedagogik). Dokumentet arkiveras inte och det förstörs efter utgången av verksamhetsperioden.

Gruppens verksamhetsplan är ett verktyg med vilket man skapar en gemensam vardag för barnen och personalen. Dess syfte är att garantera att barnets dag blir en pedagogisk helhet genom att avgöra hur man ska beakta barnets karakteristiska sätt att agera i gruppens verksamhet, hur man på daglig basis bygger upp relationer mellan barnen och personalen och kamratrelationer mellan barnen samt hur man medvetet bygger upp en lärmiljö för barngruppen.

1.2 Barnets plan för småbarnspedagogik

Enligt lagen om småbarnspedagogik, har ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet, rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta, utarbetas för varje barn en plan för småbarnspedagogik i både daghem och familjedagvård.

Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa. Barnets åsikt och önskemål ska klarläggas och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klarlägga barnets perspektiv. Barnets delaktighet kan förverkligas genom att använda bilder, intervjuer eller frågor innan diskussionen förs. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunskaper, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation. De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska ställas upp för personalens pedagogiska verksamhet. De ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Då målen ställs upp ska man också beakta vårdnadshavarens och eventuella andra sakkunnigas syn på hur barnets välbefinnande, utveckling och lärande och på stödbehoven.

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett verktyg för att planera och utvärdera verksamheten. Målen som beskrivs i barnens planer beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas då barnet börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten och preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år.

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets undervisning, fostran och vård, tillsammans med vårdnadshavaren och barnet. Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn och att den utvärderas regelbundet. Kompetensen hos

en socionom inom småbarnspedagogik kan i synnerhet användas när det gäller barnens och familjernas kunskaper gällande servicesystemet. Speciallärare inom småbarnspedagogik kan delta i bedömningen av barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem. Sakkunskapen hos enhetsledaren inom småbarnspedagogik anlitas då en plan utarbetas för ett barn i familjedagvård. Om barnet utöver förskoletiden deltar i kompletterande småbarnspedagogik skrivs målsättningen för den in i barnets plan för småbarnspedagogik.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling, lärande och välbefinnande, hur stödet ska genomföras samt hur stödets effekt och genomförandet av stödåtgärderna ska utvärderas. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling ska en individuell plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandlingen är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt hur den pedagogiska verksamhetens åtgärder inverkar på barnets utveckling och lärande följs upp regelbundet. Planen granskas alltid då barnets behov kräver det. Barnets behov av stöd, hur väl det räcker till, hur ändamålsenligt det är samt vilka effekter stödet har ska utvärderas och planen ska alltid uppdateras då det sker ändringar i behovet av stöd. Om barnet får intensifierat eller särskilt stöd ska barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras i enlighet med innehållet i ett förvaltningsbeslut. Initiativet till att granska planen kan komma från personalen, någon annan myndighet som man samarbetar med i frågor gällande barnet, eller barnets vårdnadshavare. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats, hur pedagogiken genomförts och på effekten av stödåtgärderna.

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett sekretessbelagt dokument. Enligt lagen för småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få lämna ut uppgifter gäller också situationer när barnet övergår från småbarnspedagogik som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent till småbarnspedagogik som ordnas av en annan kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Att ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet som är sekretessbelagda.

Då barnet flyttas från en grupp eller enhet till en annan ligger ansvaret av informationsöverföringen på den lärare som arbetar i den barngrupp som barnet flyttar ifrån. Vid behov kan den mottagande gruppens lärare ta ansvar för informationsöverföringen, t.ex. då familjen flyttar från en kommun till en annan. Vid behov deltar den ambuleringe specialläraren inom småbarnspedagogik i samarbetet.

Barnets plan för småbarnspedagogik arkiveras varaktigt. Läraren inom småbarnspedagogik skickar den ursprungliga planen för småbarnspedagogik i pappersformat till enhetsledaren inom småbarnspedagogik för att arkiveras. Vårdnadshavarna och den mottagande enhetens personal vid barnets flytt till en annan kommun får en kopia av barnets plan.

2. SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

Varje individ har olika förutsättningar för utveckling. Inom småbarnspedagogiken arbetar vi medvetet för att möta alla barns olikheter och behov. Vi vill främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering.

Barnen inom småbarnspedagogiken ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. I planen för småbarnspedagogik betonas ett lärande som främjar barns förmåga till problemlösning, stimulerar dem att upptäcka innovativa möjligheter att skapa och möta förändring, samt att omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt. Därför strävar vi till att ständigt utvärdera och utveckla lärmiljöerna för att kunna möta förutsättningarna för dagens barn. Vårt mål är att de kunskaper och färdigheter som barnen tillägnat sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället.

2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken i Lovisa

Varje barn har rätt till småbarnspedagogik på sitt eget modersmål, då det är svenska eller finska. Alla barn ska, oberoende av till exempel behov av stöd, handikapp eller kulturell bakgrund, ha möjlighet att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken är religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Inom småbarnspedagogiken beaktas bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering. Dessutom beaktas bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om behandling av personuppgifter och dataskydd och lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Inom småbarnspedagogiken skyddar vi barnen från våld, mobbning och andra trakasserier med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och ingripande. Säkerheten utvärderas enhetsvis regelbundet. Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan.

2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

I Lovisa erbjuder vi småbarnspedagogik på daghem, i familjedagvård och inom öppen småbarnspedagogisk verksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur

samt relationstalet mellan barn och personal. Enhetsledaren inom småbarnspedagogik diskuterar med vårdnadshavaren om vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar på barnets behov. Hon ger råd och handleder då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna, men också när barnet och familjen redan omfattas av dem.

Daghem

I daghemmen förverkligas småbarnspedagogik i personalteam. Till teamet hör lärare, barnskötare och eventuellt socionomer inom småbarnspedagogik. Förutom daghem som är öppna under dagtid erbjuds förlängda öppettider i tre daghem, i Tessjö daghem erbjuds kvällsvård, i Ruukin päiväkoti kvälls- och veckoslutsvård och i Forsby daghem kvälls-, natt- och veckoslutsvård enligt vårdnadshavarnas arbetstider.

Familjedagvård

I Lovisa erbjuds gruppfamiljedagvård i kommunal regi och familjedagvård i vårdarens eget hem i privat regi. Familjedagvård är ledd, planerad och målmedveten småbarnspedagogik som erbjuds i en hemlik miljö.

Öppen småbarnspedagogisk verksamhet

Öppna daghemmet Treffis verksamhet riktar sig till barn och de vuxna, som vårdar barnen hemma, för att erbjuda möjligheter för att träffa andra och delta i ledd småbarnspedagogik. Syftet med verksamheten är att familjerna får stöd av varandra i vardagen, de gör saker tillsammans, barnen får leka och samverka med varandra. Den öppna småbarnspedagogiska verksamheten är förebyggande stödverksamhet för familjer där man betonar samarbetet med vårdnadshavarna och stöder föräldraskapet.

2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig

Småbarnspedagogiken, förundervisning och grundläggande undervisning bildar en följdriktig helhet för barnets utveckling och inläring. Småbarnspedagogiken lägger grunden för ett livslångt lärande. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnens liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens arbete för fostran ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling.

För att på bästa sätt kunna bemöta barnet och ge det förutsättningar för en trygg och trivsamt start, arbetar småbarnspedagogiken i Lovisa utifrån en särskild modell. Modellen grundar sig på god praxis från såväl småbarnspedagogiken som forskningen. Vi satsar på följande delområden:

Egenvårdarmodellen

En egenvårdare utses för varje barn. Vårdarens primära uppgift är att finnas på plats under barnets första dagar, följa med barnets sinnesstämningar, notera om någonting oroar barnet och trösta det tills det känns bättre igen.

Hembesök

Hembesöket ger vårdnadshavarna en unik möjlighet att få berätta om sitt barn. För egenvårdaren erbjuder det värdefull information, men också en oersättlig möjlighet att börja bygga en tillitsfull relation till barnet och vårdnadshavarna. Under hembesöket skriver egenvårdaren ner det centrala som framkommit under diskussionen. Det är av avgörande betydelse att hela teamet på daghemmet har tillgång till sådan information som är väsentlig för barnets välbefinnande, också under sådana dagar och stunder då egenvårdaren inte är på plats. I hembesöket deltar egenvårdaren och läraren inom småbarnspedagogik. Vid behov kan specialläraren inom småbarnspedagogik fungera som arbetspar åt egenvårdaren.

”Mjuklandning”

Under mjuklandningen bekantar barnet sig med småbarnspedagogiska barngruppen tillsammans med vårdnadshavarna. Mjuklandningen kan variera i längd från en till två veckor. Längden på mjuklandningen besluts under hembesöket utgående från barnets behov och personlighet. Mjuklandningen är i första hand till för att barnet ska börja känna sig tryggt inom småbarnspedagogiken och öva sig på att vara ifrån vårdnadshavarna. Mjuklandningen är dock också till för vårdnadshavarna, som får lära känna småbarnspedagogiska barngruppens dagliga rutiner och verksamhetsformer.

En smidig övergång från småbarnspedagogik till förundervisning

Barnen får en möjlighet att bekanta sig med förskolemiljön, minst två gånger innan förskoleåret inleds. Läraren inom småbarnspedagogik sköter kontakten och ansvarar för att tillfällena för att bekanta sig förverkligas. Förutom dessa tillfällen, ordnas det en dag för barnen och vårdnadshavarna att bekanta sig. Inbjudan skickas då från förskolan till familjerna.

Under våren innan förskolestarten ordnas så kallade gruppöverföringsmöten. Läraren inom småbarnspedagogik är sammankallare för överföringsmötet. Vid överföringen av information, används barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information följs gällande bestämmelser för sekretess.

När det gäller barn med behov av stöd ordnas mångprofessionella överföringsmöten, i vilka även vårdnadshavarna deltar. Sammankallare för dessa möten är specialläraren inom småbarnspedagogik. Övriga deltagare är rektorn, barnets lärare inom småbarnspedagogik, specialläraren, förskoleläraren och eventuella terapeuter som arbetat med barnet.

Familjen får ett beslut om en plats inom småbarnspedagogik

Gruppens personal tar kontakt med familjen för att komma överens om ett inledningssamtal och en tidpunkt för hembesök. I inledningssamtalet uppmärksammas barnets och familjens förväntningar på småbarnspedagogiken. Vårdnadshavarna och barnet berättar om saker och personer som är viktiga för barnet samt om livet där hemma. Under samtalet går man igenom vårdnadshavarnas principer för fostran och önskemål om samarbetet.

Att bekanta sig med barngruppen

Innan barnet börjar inom småbarnspedagogiken bekantar sig barnet tillsammans med sina vårdnadshavare med barngruppen och med verksamheten. Personalen och vårdnadshavarna kommer överens om hur lång inskolningstiden blir. Familjen betalar ingen avgift för inskolningstiden, som sker innan själva starten inom småbarnspedagogiken.

Vasu-samtal

Barnets plan för småbarnspedagogik (vasu) är en plan som värdesätter barndomen och som betonar planering av hur personalen ska stöda barnets intressen och styrkor samt hur de på ett månsidigt sätt ska stöda barnets uppväxt, inläring och välmående. Barnet deltar i uppgörandet av planen och hens delaktighet kan förverkligas med hjälp av bilder, videoinspelningar, intervjuer eller frågor innan själva samtalet. Barnets vasu uppgörs 2-3 månader efter att barnet inlett småbarnspedagogiken. Utvärderingen av förverkligandet uppdateras regelbundet.

Barnets flytt från småbarnspedagogiken till förskolan

Under våren innan förskolestarten ordnas ett tillfälle för barnen att bekanta sig med förskolemiljön och så kallade överföringsmöten för grupperna. Vid överföringsmötet används barnets vasu och andra dokument som beskriver barnets utveckling och inläring. Vid överföringen följer man lagar som gäller tystnadsplikten.

2.4 Värdegrunden

Värdegrunden inom småbarnspedagogiken baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter, lagen om småbarnspedagogik och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Principerna omfattar inklusion och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen stöder barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen vägleder barnen att handla i enlighet med värdegrunden och diskuterar värderingar och ideal. Ingen form av mobbning, rasism eller våld accepteras.

Barnets rättigheter

Barnet har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Varje barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnet har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själv, sin identitet och världen utifrån sitt eget perspektiv. Barnet har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnet har rätt att i småbarnspedagogiken få tillräckligt stöd i rätt tid. Barnet har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker.

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar såsom likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnets person. Personalen skapar en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran är en förutsättning för ett bra fostringssamarbete. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande.

Ledstjärnorna inom småbarnspedagogiken i Lovisa är **glädje och lek**. Att leka är roligt och därför viktigt. Att försöka uppnå glädje är viktigt i sig och barn behöver det. Ett barn behöver erfarenhet av att man trivs och gläds i hans sällskap och att hen duger. Genom lek kommer dessa stunder naturligt.

Barnet behöver färdigheter och medel för att lösa problem för framtida situationer där den vuxne inte alltid finns i närheten för att handleda.

Genom lek kan även dessa färdigheter utvecklas.

2.5 Synen på lärande

Barns lärande sker inte bara inom småbarnspedagogiken utan ständigt och jämt i alla situationer. Detta gör att de erfarenheter barnen erövrar inom småbarnspedagogiken ska kopplas ihop och bilda en helhet med tidigare erfarenheter.

Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barnet som en aktiv aktör, där barnets lärande främst ska handla om möjligheten att utveckla en bred social kompetens, en kommunikativ kompetens, förståelse för olika företeelser och en vilja att lära och tro på sig själv. Barn lär sig genom att uppleva sin omgivning med alla sinnen och arbetar hela tiden för att förstå och få grepp om sina upplevelser. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. De iakttar och observerar och tar efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig.

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

Personalen är aktiv vid inlärningsprocessen, men ändå på ett litet avstånd för att barnet ska få möjlighet att själv ta följande steg. Inläringen gynnas av personalens förmåga att ställa rätta frågor och då till stånd en gemensam tankeställare. Genom sin aktiva närvaro märker personalen barnets aha-upplevelser och kan hjälpa barnet framåt.

2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt.

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostranuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stöda och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen och styrkor samt barnens individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.1), mångsidig kompetens (kapitel 2.7), pedagogisk verksamhet (kapitel 4) och stöd för barnet (kapitel 5).

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag och en del av den pedagogiska

verksamheten. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

2.7 Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.4 ska främja barnens mångsidiga kompetens. Här följer en beskrivning på de fem delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet
- digital kompetens
- förmåga att delta och påverka

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stöda barnens förmåga att tänka och lära sig.

Förmåga att använda fantasi och kreativitet för att hitta på olika lösningar

Vi erbjuder mångsidiga och meningsfulla upplevelser samt möjligheter till lek och fysisk aktivitet
Vi erbjuder möjlighet för barnen att pröva sina egna idéer och utforska världen runt omkring

Mod att ställa frågor och ifrågasätta

Vi lyssnar på barnens reflektioner, vi ger utrymme för förundran, upptäckande och glädje i lärandet

Ihärdighet för att kämpa på

Vi gläds över framgångar och lär oss att uppmuntra varandra

Vi uppmuntrar barnen att inte låta sig nedslås av misslyckanden utan hitta lösningar i olika situationer

Förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen

Vi synliggör vi barnets tänkande, inläring och styrkor via pedagogisk dokumentation, för att stärka barnens tilltro till sina egna förmågor

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Förmåga att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt samt förmåga att begrunda sina egna värderingar och attityder

Vi bekantar oss med andra människor, språk och kulturer

Personalens sätt att bemöta andra människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen

Vi övar på att vara vänliga och att uppföra oss väl mot andra

Förmåga att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor

Vi övar på att sätta in sig i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv och lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt

Förstå och respektera den egna och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund

Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter samt olika traditioner och vanor

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stöda barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Att gradvis öka självständigheten

Barnen får hjälp och uppmuntras att be om hjälp vid behov
Barnen får träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker

Att lära sig en ansvarsfull livsstil, att ta hand om sig själv och andra

Personalen diskuterar tillsammans med barnen frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa

Barnen vägleds att handla ansvarsfullt och tryggt i olika lärmiljöer, såsom i naturen och i trafiken

Barnen får handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet

Att känna igen och reglera sina egna känslor

Vi tränar på att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor

Barnen handleds i att uttrycka och reglera sina känslor

Multilitteracitet

Multilitteracitet behövs i barnens och familjernas vardag, för samverkan och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppgift att stöda dessa färdigheter.

Förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden

Vi namnger olika företeelser och föremål samt lär ut olika begrepp

Färdigheter i bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet

Texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala

Förmåga att tänka och lära sig

Vi uppmuntrar barnen att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala

Digital kompetens

Digitalisering är en del av samhället som barnet växer upp i. Digital kompetens behövs för kommunikationen mellan människor, för delaktigheten i samhället och för lärandet. Att stärka den digitala kompetensen främjar en jämlik utbildning för barnen. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att i samarbete med hemmen stöda barnens förståelse för digitalisering.

Utforskning och observation av digital teknik i vardagen

Vi stiftar bekantskap med olika digitala verktyg, applikationer och miljöer

Personalen utnyttjar digital dokumentation i samband med att barnen leker, samverkar, spelar, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst

Förmåga att använda digitala verktyg själv eller tillsammans med andra

Personalen handleder barnen i att själv producera innehåll med hjälp av digitala verktyg, till exempel kamera eller tablett för att främja deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och multilitteracitet

Barnen handleds i att fungera i digitala miljöer på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma

verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stöda barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ

Varje barn har möjlighet att delta och påverka

Kommunikation samt förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit

Barnets uppfattning om sig själv förstärks, självförtroendet ökar och sociala färdigheterna utvecklas då barnet får planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen

3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande småbarnspedagogik där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetsätt
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetsätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetsätt stöda barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och

positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Barnen ska erbjudas lämpliga utmaningar för lärandet, och de ska få det stöd de behöver. Lärmiljöerna ska utvärderas och utvecklas tillsammans med barnen så att de lämpar sig för dem.

En förutsättning för att genomföra inkluderande småbarnspedagogik är högklassig pedagogisk och specialpedagogisk kompetens och verksamhet, omsorg för barnens välbefinnande och att personalen förbinder sig till de inkluderande principerna. För att genomföra en inkluderande verksamhetskultur krävs också ledning och utveckling av inkluderingen och utvärderingen av hur inkluderingen genomförs.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stöder målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och principerna för inkludering. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet.

Varje enhet har årligen möjlighet till en hel dags utvecklingsdag. Under den dagen utvärderar och utvecklar personalen verksamheten utgående från dokumentation och kommer överens om gemensamma linjedragningar för följande verksamhetsår. De veckovisa team-mötena är av en ännu större vikt än utvecklingsdagen. Under dem utvärderar man verksamheten och ändrar planerna enligt behov. Verksamhetskulturen är i en ständig förändring. Organiseringen av personalens verksamhetsätt och själva verksamheten är ständigt pågående. Att upptäcka drag inom verksamhetskulturen som inte är önskvärda och korrigera dem är viktigt för att kunna utveckla verksamheten. Utöver utvecklingsdagen och team-möten används olika självutvärderingssätt, såsom pedagogiska möten, teamavtal, utvärderingssamtal i både grupp och enskilt och vid behov arbetshandledning.

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Metoder:

- Gruppens verksamhetsplan
- Barnets plan för småbarnspedagogik
- Barnets delaktighet

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen.

Personalen inom småbarnspedagogik erbjuds skolningar både internt och externt. Förvärvade kunskaper delas till den övriga personalen inom enheten. Småbarnspedagogiken utvecklas under personalens interna möten, under pedagogiska träffar mellan personal från olika småbarnspedagogiska enheter och i möten mellan enhetsledare och speciallärare. Inom Lovisas småbarnspedagogik uppskattar vi ett utvecklande arbetssätt och använder oss av personalens sakkunskap i utvecklingsarbetet.

En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

Metoder:

- Kuttu eller Kili
- Kompisväskan
- Se det goda!
- Bilder eller tecken som stöd

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro. Personalen ska stöda barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

Personalen ska vara medveten om sin egen uppfattning om könsroller och stereotyper – lärmiljön byggs upp genussensitivt – det finns inte flick- och pojkgrejer. De vuxna är närvarande på ett äkta sätt. De observerar barnens lekar och deltar i dem vid behov.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

Metoder:

- Start och Stegvis
- Musikleik för barn i åldern 3–5 år
- Danstassarna för barn i åldern 3–5 år

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Det är viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämnt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Barnets egen erfarenhet av delaktighet påverkar starkt helheten av delaktighet för att ett barn upplever verksamheten just via sina känsloupplevelser. Att enbart höra och lyssna räcker inte. Ett barn behöver känna att hen blir hört och att hen kan påverka sin vardag. När barnet får agera tillsammans med andra barn och vuxna lär barnet sig olika samarbetsfärdigheter såsom diskutera, rådslå och kompromissa. Dessa färdigheter hjälper barnet att hämta fram sin egen synpunkt och samtidigt att lyssna på andras synpunkter. Om barnet upplever att man respekterar barnets åsikter, lär barnet sig att respektera andras åsikter.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Metoder:

- Rävtestet
- "Bakom ryggsäcken"-testet
- Fester och evenemang

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om andra kulturer och olika åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk och språkets tydlighet. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

Metoder:

- Matlistan <https://www.loviisa.fi/sv/dagvard-och-utbildning/skolmat/>
- Plan för förebyggande av och ingripande i mobbning
- Läkemedelsplan
- Skogsmulleverksamhet

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost.

Inom småbarnspedagogiken vill vi värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap.

Bilaga   Planen för förebyggande av och ingripande i mobbning

Småbarnspedagogiken har en viktig roll och goda möjligheter till att kunna arbeta för en hållbar livsstil. På olika plan kan vi arbeta med ekologiska, sociala, kulturella och i ekonomiska frågor tillsammans med barnen, personalen och vårdnadshavarna. En nyckelfaktor i arbetet för en hållbar livsstil är att ta tillvara på barns frågor. Genom att göra det får man ett aktivt och engagerat barn. Barn får då möjlighet att utveckla sin förmåga att reflektera över vilka miljömässiga och sociala konsekvenser vårt sätt att leva kan leda till. Vardagliga val och aktiviteter i den pedagogiska verksamheten ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

3.1 Lärmiljöer

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, inkluderande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stöder barnens utveckling, lärande och kommunikation.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stöda barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning,

mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

I lärmiljöerna genomförs pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna formas enligt behov. Personalen beaktar barnens intressen, individuella färdigheter och behov. I lärmiljöerna arbetar man flexibelt i smågrupper av olika storlek, så att alla barn har möjlighet att delta i aktiviteterna och kommunikationen. Arbete i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

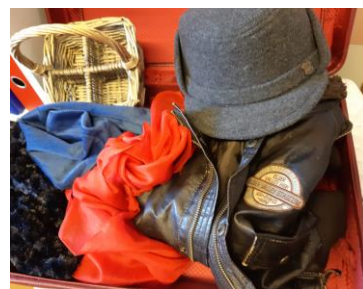
Barnen har tillgång till och får använda mångsidiga och säkra lekredskap och övriga redskap i tillräcklig omfattning. Redskapen har vid behov anpassats till barnens individuella behov av stöd. Teknologin är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer används på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken.

Samarbete med andra aktörer samt fysiska och virtuella besök i till exempel bibliotek, museum, kulturtraditionella mål och teater berikar också barnens lärmiljöer.

Som ett komplement till planen för den grundläggande utbildningens kulturfostran, Kulturstigen, har småbarnspedagogiken en egen kulturstig, Lilla Kulturstigen. Dess grundläggande tanke är att föra samman konst och kultur som en del av vardagen. Målet är att främja barnens likvärdiga möjligheter att bekanta sig med och delta i olika former av kultur.

Småbarnspedagogikens Lilla Kulturstig erbjuder barnen små smakprov inom konst och kultur bland annat i form av materialväskor, som personalen inom småbarnspedagogiken kan beställa och låna via biblioteket.

Teaterväskan innehåller en särskild pjäs och rekvisita för den, anvisningar och olika övningar för att skapa en egen teaterstund i gruppen. Anvisningarna inkluderar också en påminnelse om att den berättelse som finns i väskan endast är en utgångspunkt. I barnens händer kan karaktärerna och berättelserna utmynna i något helt annat.

Musikväskan öppnar en väg till musikens värld och den ger en möjlighet att aktivera hörseln för en stund med olika aktiviteter. I väskan finns ett instrumentbingo och ett memoryspel tillsammans med anvisningar till olika lyssningsuppgifter. Med följer också idéer till att göra olika instrument själv, både inne och ute. Med i väskan finns dessutom rytminstrument och bland annat Nalle Näpen, en figur, som gärna lyssnar på barnens uppträdanden.

Dansväskan innehåller uppgiftskort, några stenar (som man kan byta ut mot ärtpåsar), fjädrar och en minnessticka, där musikmaterialet till uppgifterna finns.

Syftet med **väska för ordkonst och sagor** är att ge inspiration och tips på ordkonst och sagor i småbarnspedagogikens vardag.

Väska för ordkonst och sagor uppmärksammas speciellt barnen under tre år. I väskan finns tre berättelser (Räven och korpen, Veteaxet och Den blyga draken) samt bland annat handdockor, musik och såpbubblor.

Syftet med **väska för rim och ramsor** är att ge inspiration och tips på rim och ramsor i småbarnspedagogikens vardag. Man kan rimma och läsa ramsa när som helst när man har lust, till exempel när man klär på sig, innan man äter, när man tvättar händerna eller så kan man reservera en lugn stund endast för rim och ramsor med en bok, ett spel eller egna rim. I väskan finns tips på att göra ramsor.

3.2 Samarbetet inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska varje barn få ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin egen utveckling och sina egna behov. Samarbetet är systematiskt och vid behov mångprofessionellt.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstärkta.

Samarbete med olika aktörer

Syftet med samarbetet är att försäkra sig om att genomföra och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten vid verksamhetsenheterna så att den motsvarar barnens behov. Med samarbetspartner avses alla de regionala och lokala aktörer som det är behövt att samarbeta med

inom småbarnspedagogiken. Sådana är förskolornas lärare, stadens idrottsinstruktör, stadens kulturproducent, barnbibliotekarie och andra aktörer i närmiljön som gör lärmiljöerna mångsidigare och stöder verksamhetens mål.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten samarbetar man också med barnrådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande fyra års hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens samtycke, personalens bedömning av hur ett barn klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett sektorsövergripande samarbete.

Som stöd för personalen och vårdnadshavarna finns det möjlighet att konsultera ambulera speciallärare inom småbarnspedagogik. Specialläraren kan observera barngruppen i vardagen, handleda personalen utgående från sina observationer, leda vid behov smågrupper och delta i möten som gäller barnets småbarnspedagogik. Samarbetet mellan enhetsledaren och specialläraren inom småbarnspedagogik är en väsentlig del för att stärka personalens kunnande och ordnandet av det stöd barnet behöver.

För att fördjupa det sektorsövergripande samarbetet och för att få samarbetspartners i ärenden som berör barnets välmående börjar processen oftast via en utvärdering av servicebehovet. Vårdnadshavaren eller personalen tillsammans med vårdnadshavaren kontaktar familjerådgivningen, familjearbetet för tidigt stöd eller barnskyddet för utvärdering av servicebehovet. Tal- eller ergoterapi kan man få med en remiss från rådgivningen.

4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens. Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken genomsyrar den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Den nedanstående bilden (tagen ur Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022) beskriver referensramen för den pedagogiska verksamheten.

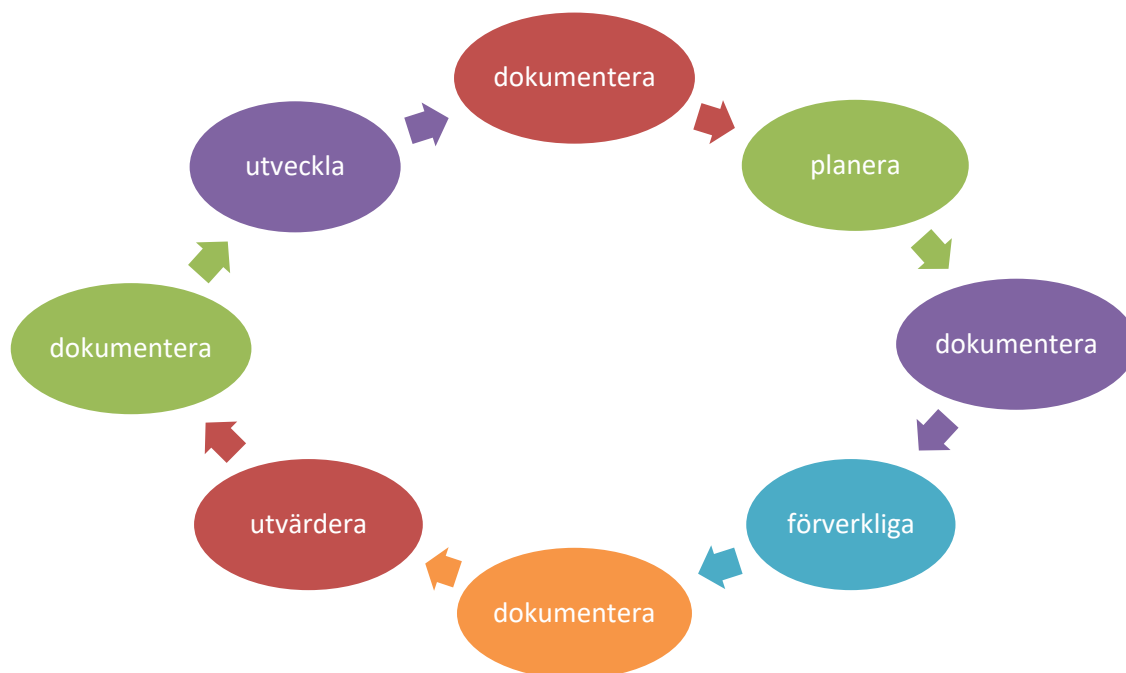
En målinriktad och inkluderande verksamhet utgår från värdegrunden, synen på lärande, en verksamhetskultur som stöder värdegrunden och synen på lärande samt mångsidiga lärmiljöer, samarbete, arbetsätt och stöd för barnet. Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som anknyter till barnens uppväxtmiljö utgör utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En annan utgångspunkt är lärområdena. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling. Planeringen styrs även av målen för mångsidig kompetens.

4.1 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen är hela personalens uppgift och möjliggör också barnens och vårdnadshavarnas deltagande i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Utveckling av verksamheten

Utvärdering och utveckling av den systematiska och målmedvetna pedagogiska verksamheten kräver tydliga strukturer och processer. Processen för planering och utvärdering beskrivs i bilden här nedanför. Utvecklingsarbetet bygger på kunskap och information som man får genom utvärdering. Utgående från den information man fått från utvärderingen specificeras de tidigare målen och sätter vid behov upp nya mål. För att kunna utveckla verksamheten krävs gemensamt överenskomna förändringar och förverkligande av dem, och så börjar processen om från början.

Dokumentation är en integrerad del av processen, en viktig arbetsmetod i alla skeden. Till processens viktiga pedagogiska dokument hör barnets plan för småbarnspedagogik och gruppens verksamhetsplan. Vid val av andra dokumentationsmetoder är det värt att beakta behoven av verksamhetens utveckling, personalens intressen och styrkor.

För att samla in information och dokumentation måste det finnas en klar förståelse för vilket syfte de behövs. Vad är vi intresserade av och varför? Om vad behöver vi mer information som stöd för utvecklingen? Objektet för utvecklingen har till exempel vara att uppmärksamma barnens intressen i lärmiljön.

Sedan är det dags att välja med vilka medel informationen samlas, fördela ansvaret inom teamet och när allt ska vara klart för vidare bearbetning. Under bearbetningen funderar teamet tillsammans över hur informationen som erhållits påverkar gruppens verksamhet, vad som bör ändras och varför. Tidpunkten för bedömning av, hur lyckade förändringarna varit och om målen behöver specificeras, markeras i kalendern.

Pedagogisk dokumentation av projekt

Långa projekt eller teman dokumenteras an efter som de framskrider under verksamhetsåret. Med bilder och beskrivningar ur planen för småbarnspedagogik kan man synliggöra den pedagogiska processen, såsom utgångspunkter, planer, aktiviteter, utveckling och lärande, för barn, familjer, arbetsgemenskapen och teamet. Under teampalaverna stannar teamets medlemmar upp för att diskutera varför man gör vissa saker i den här gruppen och varför just de metoderna valts för att genomföra dem.

Barnets portfolio

När barnet får ta del av dokumentationen kan barnet se sitt eget lärande. Portfolio används inom småbarnspedagogiken för att följa barns utveckling och lärande. En portfolio utgörs av en ordnad samling av barnets arbeten. Portfolion kan innehålla teckningar, foton då barnet utför olika aktiviteter med tillhörande dialog och kommentarer om vad barnet upplever, tänker och känner. Portfolion gör det möjligt för pedagogerna, barnen och föräldrarna att få en inblick i vad man gör i verksamheten. En portfolio är inte den andra lik, varken till utseende eller till innehåll. En portfolio kan till exempel vara en pärm, en ask eller en digitalportfolio där barnet har en egen mapp på hårddisken. Allt bör inte tas med i en portfolio, utan material som visar på barns utveckling och lärande är att prioritera. Det som skiljer portfolion från en vanlig samlingspärm är att det finns en tydlig struktur och ett medvetet samlande. Portfolion tillhör barnet och det är barnet som väljer ut och samlar in alster till sin portfolio. De yngre barnen får hjälp med att välja ut materialet, samt med att samtala och reflektera kring innehållet.

4.2 Smågruppsverksamhet

Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetsätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Också digitala verktyg, applikationer och miljöer ska utnyttjas i verksamheten. Det är viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetsätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Barns initiativ kan vara kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Smågruppsverksamhet är en lättare och tryggare miljö för barnet, då barnet har det lättare att styra sina egna aktiviteter, att bli synlig som individ och att vara sig själv. I en liten grupp kan barnet fungera optimalt med stöd av en vuxen och det är lättare för den vuxna att observera och styra barnets aktiviteter. Grunden för smågruppsverksamhet är att det möjliggör växelverkan. Genom samspel har barnet möjlighet att få den uppmärksamhet det behöver. I en liten grupp har barnet bättre möjlighet att lära sig att anpassa sina färdigheter till situationen och se konsekvenserna och effekterna av sitt eget handlande gentemot andra människor.

I en smågrupp är det lätt att differentiera verksamheten. Personalen måste planera verksamheten tillsammans för att kunna hålla koll på helheten. På så sätt vet alla i teamet vad som pågår i de andra smågrupperna. Det övergripande ansvaret för pedagogiken ligger hos läraren inom småbarnspedagogik, men det måste finnas förtroende för att varje teammedlem klarar av att leda en smågrupp. Varje medlems specialkompetens ska tas tillvara. Samtidigt delar men med sig av sitt kunnande.

4.3 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda barnen möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önsknings. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Det har betydelse för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Olika

situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stöder barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska utgående från inkluderande principer trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stöda barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stöder kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel samt digitala verktyg och applikationer erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Personalen ska diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar med vårdnadshavarna. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

4.4 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan nämligen:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En pedagogisk verksamhet som kombinerar och tillämpar lärområden gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen

samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stöda utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper** och **färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stöder språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet. Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av sin språkliga uttrycksförmåga kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stöder barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten får barnen regelbundet uppmuntrande respons på sin förmåga att använda språket och på sin förmåga att kommunicera.

Inom småbarnspedagogiken får varje barn stöd för att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. I fostran och undervisningen tar man hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera olika språk samtidigt. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten synliggörs språklig och kulturell mångfald i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stöder utvecklingen av barnens språkliga identiteter.

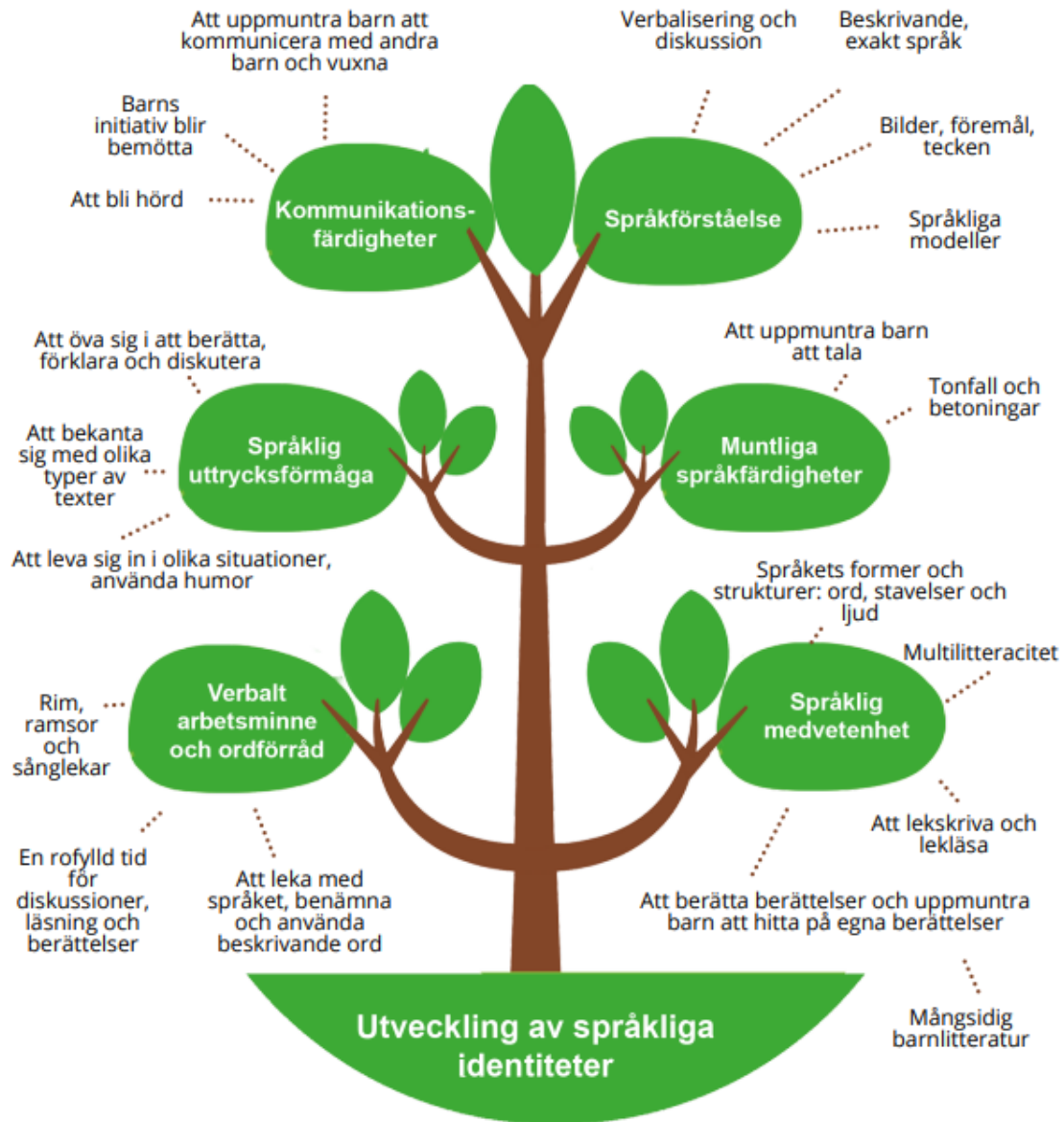
Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Med tanke på utvecklingen av **förmågan att kommunicera** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av förmågan att kommunicera stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stöder man barnens **förmåga att förstå språk**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten är språkbruket beskrivande och exakt. Barnets förmåga att förstå språk stöds vid behov med hjälp av bilder, föremål och tecken.

SPRÅKENS RIKA VÄRLD

Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnsbedagogen¹

Utvecklingen av barnens **förmåga att producera tal** följs upp och handleds. Barnen uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iakttä tonfall och betoningar.

Förmågan att använda språket stimuleras och barnen och personalen funderar tillsammans över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen får öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras förmåga att använda språket.

Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas förmågan att använda språket och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **språkliga minne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stöda denna utveckling. För att stöda utvecklingen av det språkliga minnet kan till exempel ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens språkliga minne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stöder utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen väcker och ökar barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken används rika och varierande texter. Personalen bekantar sig tillsammans med barnen med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen får höra berättelser och de uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap dokumenteras. För att stöda multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten används vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter.

Som stöd för personalen i arbetet med att berika barnens språk har projektkoordinatören inom projektet Erövra språket utarbetat en metodguide, Sagan stiger ut ur boken. Då sagan stiger ut ur boken kan man bygga upp en verksamhet kring sagan som stöder och sammanför hela planen för småbarnspedagogik. Guiden inspirerar till att behandla sagoläsning som en pedagogisk helhet som ökar barnets delaktighet. Barnen kan delta i behandlingen av berättelsens innehåll före, under och efter läsningen. När sagan stiger ut ur boken kan den användas för att öva på olika uttrycksformer, för att hantera känslor eller för att öva på att använda digitala verktyg. En saga kan locka till fysisk aktivitet eller lek, vilket spelar en viktig roll för att främja barns utveckling, välbefinnande och inläring.

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stöda utvecklingen av barnens **förmåga att uttrycka sig musikaliskt, visuellt, verbalt och kroppsligt samt genom slöjd** och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande

utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka.

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ger barnen möjligheter att se och uppleva konst och kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetsätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig stöds och barnens gemensamma kreativa processer får tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnerns specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iakttä ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, långa och korta ljud, tonhöjder, dynamik och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen får erfarenheter av musikens puls, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen får också erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen erbjuds möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen tränar sitt visuella tänkande och sin förmåga att iakttä och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen får pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen iakttar och analyserar man bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen handleds att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen får med hjälp av arbetssätten som hör till tekniskt arbete och textilarbete inom slöjd och som anpassats till barnen träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt, sina finmotoriska färdigheter, sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker samt formgivning. Dessa arbetssätt kan vara till exempel att modellera, klippa, spika, såga och sy. Målet med att uttrycka sig genom slöjd är att ge barnen möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika material samt att lära sig de tekniker inom slöjd som behövs i arbetet. Barnen får planera och skapa olika verk och föremål. I samband med arbetet kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen får erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. Barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater och dans utnyttjas mångsidigt i verksamheten.

Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid** samt **media**. I verksamheten använder man på ett mångsidigt sätt till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig.

Personalen stöder barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen funderar man också över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. På motsvarande sätt granskar man religionslöshet. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stöda barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Man bekantar sig tillsammans med barnen med olika åskådningar och traditioner som anknyter till dem. Åskådningarna undersöks på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen så som vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet.

Personalen informerar om fester och andra evenemang, som kan innehålla religiösa inslag och om alternativ verksamhet. Vårdnadshavaren meddelar om barnet deltar i det religiösa evenemanget eller i den alternativa verksamheten. Detta görs i varje enskilt fall. Personalen ser till att barnets deltagande i religiösa evenemang eller i alternativ verksamhet förverkligas i enlighet med vårdnadshavarens meddelande.

Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön undersöks och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, köns och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediafostran** som uppdrag att stöda barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen bekantar sig tillsammans med barnen med olika medier och prövar att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man funderar tillsammans över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen får handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Ur mediafostrans perspektiv är det viktigt att personalen pratar med barnen

- diskutera om det som är på gång, i leken, i boken, på skärmen
- berätta för barnet vad som görs, t.ex. på telefonen, på samma sätt som vi berättar vad som händer under en bakning

Kvalitativ mediafostran för barn under 3 år

- öva interaktion
- benämna känslor
- benämna den egna närmiljön
- göra egna val

- delta i att strukturera upp dagen inom småbarnspedagogiken
- undersöka bilder
- leva sig in i musik
- lära känna media genom lek

Kvalitativ mediafostran för barn i åldern 3–6 år

- veta skillnad på sanning och fabel
- stöda sociala och känslomässiga färdigheter
- förebygga mobbning
- utveckla självkänslan genom barnets egen media-aktivitet
- involvera barnet i den småbarnspedagogiska dagen som berättare, fotograf och planerare

Jag utforskar min omgivning

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iakttä, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen handleds i att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken stöder utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken omfattar även **miljö- och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet.

Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av **matematiskt tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen får stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen handleds att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen uppmuntras också att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens taluppfattning stöds mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen uppmuntras att iakttä antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan stöds genom olika övningar. Barnen uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande får barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iakttä årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Flera barngrupper i de småbarnspedagogiska enheterna har skogsmulleskola under hösten och/eller våren. Skogsmulle-sagofiguren inspirerar barnen att leka i, röra sig i, förundra över och undersöka den närliggande naturen. Det centrala i verksamheten är glädje, att ta det lugnt och väcka experimentlusta hos barnen. Verksamheten leds av den personal som fått skogsmulleledarskolning. Barnen handleds att värna om naturen och dess växter och djur.

Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt handleds barnen att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar. Inom småbarnspedagogiken ser personalen till att barnen upplever att barnen genom sina egna handlingar kan påverka en hållbar livsstil utan att de som barn behöver ta ett alltför stort ansvar för det.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetsätt. Barnen handleds att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen uppmuntras även att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen iakttar tillsammans med barnen tekniska lösningar i vardagen och bekantar sig med teknologiska och digitala verktyg och applikationer och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet fästs vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De uppmuntras också att beskriva sina lösningar. Tillsammans löser man problem och gläds över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker, och undersöka hur de fungerar.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens.

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet får barnen varje dag tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran är regelbunden, barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i handledd fysisk aktivitet. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, såsom kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten är en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna uppmuntras barnen till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terrängar och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskännedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man använder sig av olika sinnen och redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten varierar på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen får erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten får barnen erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man utnyttjar de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen planerar dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika

sätt. Redskapen är tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken ses redskapen över för att garantera att de är trygga.

Som stöd för personalen i arbetet har idrottsinstruktör och projektkoordinator för projektet Småbarnspedagogiken i rörelse utarbetat en Tårna i rörelse-pärm. Från pärmerna kan personalen plocka verktyg för att öka mängden fysisk aktivitet och utveckla en verksamhetskultur som präglas av en positiv inställning till fysisk aktivitet. Man kan ta i bruk verktygen som de är eller anpassa dem så att de passar barngruppen. Ett utdrag ur inledningen

” I ett litet barns fysiska aktivitet ingår mycket mer än bara ledda rörelsestunder – bland annat vardagssysslor, uteliv och framför allt fysiskt aktiva lekar. När barn rör på sig utvecklas deras hälsa, välbefinnande och funktionsförmåga. Goda motoriska färdigheter och fysisk aktivitet förbättrar barnets förutsättningar att lära sig, ger upplevelser av framgång och skyddar mot social utslagning.”

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stöda mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen handleds att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna avnjuts i en lugn atmosfär och barnen får lära sig ett gott bordsskick, att ge matro åt andra och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken funderar man tillsammans med barnen över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien stöds. Tillsammans med barnen diskuterar man betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen får lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. Barnens nyfikenhet gentemot sexualitet och kroppen handleds på ett respektfullt sätt och för barnets ålder lämpligt sätt. I den småbarnspedagogiska verksamheten bekantar sig barnen med regler för hur man rör sig tryggt och de får öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stöda barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

4.5 Preciseringar gällande språk och kultur

De språkliga och kulturella aspekterna beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att småbarnspedagogik anordnas på barnets modersmål, då det är svenska eller finska. Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten, som pratar både **svenska** och **finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

I småbarnspedagogiken ska barns varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten. Ett

samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stöder barnens möjligheter att ge uttryck för sin egna kulturella bakgrund.

Kulturbakgrund och kunskapsnivån i finska eller svenska beaktas när verksamheten i barngrupperna planeras och verkställs. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse. Småbarnspedagogiken stöder barnets integrering i det finländska samhället. Vårdnadshavarna får höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen diskuterar familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna. Ansvaret för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat och pedagogiskt och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Variationerna är stora när det gäller barnens kunskapsnivå i finska eller svenska, likaså hur snabbt barn lär sig språket. Barnets språkkunskaper påverkas av bland annat vistelsetiden i landet, motivationen att lära sig ett nytt språk, familjens bakgrund, kunskaper i det egna modersmålet, familjens språk och kontakter med finsk- eller svenskspråkiga barn och vuxna. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ges barnen möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andra språk i olika fostrings- och undervisningssituationer. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. Inom småbarnspedagogiken är utgångspunkten för undervisningen i finska eller svenska att alla situationer är inlärningssituationer och att det pedagogiska ansvaret i alla sammanhang vilar på personalen i barngruppen. S2-läraren inom småbarnspedagogik stöder personalen i planeringen av verksamheten och genomförandet av undervisningen för språkligt olika grupper. Att ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska språket ska inte jämföras med att barnet har behov av stöd som ges av en speciallärare inom småbarnspedagogik.

Om ett barn med ett främmande modersmål behöver stöd, för att lära sig finska eller svenska, ska detta antecknas i barnets egen plan för småbarnspedagogik. Lärandet följs regelbundet upp och man strävar till att sätta så realistiska mål som möjligt. Som stöd för barnets plan för småbarnspedagogik används ett språkligt observationsschema (SpråkPeda) för att utveckla språkmedvetna metoder och för att stöda inlärning av finska eller svenska hos flerspråkiga barn.

I figuren nedan beskrivs årsklockan för att stöda det finska eller svenska språket hos ett barn under skolåldern med ett främmande språk som modersmål eller ett flerspråkigt barn.

Allmänt:

- I alla grupper med barn som har olika språk eller kultur är betoningen på den allmänna språkutvecklingen och medvetenheten viktig: vardagsrutiner, användning av bilder, modeller för lek, att sätta ord för verksamheten, smågrupper, att uppmuntra till interaktion och att stöda utvecklingen av barnets eget modersmål
- Stöd och konsultation av S2-läraren vid planeringen och förverkligandet av verksamheten

Utvärdering av språket:

Gruppens lärare inom småbarnspedagogik gör Råven-testet och fyller i SpråkPeda

Specialläraren inom småbarnspedagogiken gör testerna Bakom ryggsäcken och KEHU

5. STÖD FÖR BARNET

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har rätt att få allmänt, intensifierat och särskilt stöd i enlighet med lagen om småbarnspedagogik. Genom att stödet ges i rätt tid, individuellt och i enlighet med barnets behov främjar man barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt förebygger man att problemen växer och blir allt mer komplexa samt motarbetar risken för marginalisering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor samt behov som anknyter till barnets lärande, utveckling och välbefinnande. Barnet ska höras med beaktande av hens ålder och utveckling. I småbarnspedagogiken omfattar stödet såväl lösningar som möter barnets individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild. Barnets behov av stöd och stödåtgärderna antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

5.1 Principer och ansvar för att ordna stöd

Behovet av stöd för barnet bedöms och stödet ordnas utan dröjsmål. Stödet i småbarnspedagogiken ordnas som allmänt, intensifierat och särskilt stöd i enlighet med inkluderande principer. Utgångspunkten är att varje barn har rätt att få stöd i den egna barngruppen med hjälp av olika flexibla arrangemang. För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen.

Ansvar för att ordna och genomföra stödet

Lovisa stads småbarnspedagogik beslutar om rutinerna, genomförandet och verksamhetsätten för att ordna stödet och om utvärderingen av stödet i både daghem och familjedagvård. Hur stödet som ges räcker till och vilken effekt det har följs upp och utvärderas kontinuerligt.

Hela personalen har ansvar för att bedöma behovet av stöd och ge det stöd barnet behöver samt utveckla verksamhetskulturen och metoderna i verksamheten. Ansvaret fördelas enligt utbildning och uppgiftsbeskrivning. För att kunna svara på barnets behov och att inkludering förverkligas, utnyttjas den egna personalens kunskaper under planeringen av barngrupperna.

Familjedagvårdaren / gruppfamiljedagvårdaren ansvarar för att genomföra stödet för barnen i gruppen. Planeringen och utvärderingen av stödet görs i samarbete med enhetsledaren och en speciallärare inom småbarnspedagogik. Om barnets bästa förutsätter det är det möjligt att i samarbete med vårdnadshavaren föra diskussioner om att barnet får en plats vid ett daghem för att få det stöd hen behöver.

Enhetsledaren inom småbarnspedagogik ansvarar för att stödet som ges inom småbarnspedagogiken håller hög kvalitet, för genomförandet av stödet och för att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehov. Enhetsledaren ska se till att personalen som en del av barnets plan för småbarnspedagogik planerar stödet för barnet. Det planerade stödet ska utvärderas utgående från barnets behov.

Barnet har rätt att få tjänster och undervisning av en **speciallärare inom småbarnspedagogik** om hens behov av stöd förutsätter det. Specialläraren deltar vid behov i bedömningen av barnets behov av stöd och stödåtgärder samt i planeringen och utvärderingen av hur de genomförs. Stödet som ges av en speciallärare kan vara individuellt stöd för barnet och/eller undervisning som genomförs i grupp. Stödet kan vara regelbundet och på deltid. Det kan genomföras som samordnad undervisning eller kompanjonsundervisning tillsammans med läraren för gruppen. Sakkunskapen hos speciallärare används även för att konsultera personalen och vårdnadshavarna. Lärare inom småbarnspedagogiken ansvarar tillsammans med specialläraren inom småbarnspedagogik för att planera stödet som antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik och för att utvärdera hur stödet har genomförts.

Inom småbarnspedagogiken kan det finnas **handledare som är specifika för en grupp eller ett barn** eller en barnskötare som tilläggsresurs. Lärarens uppgift är att planera verksamheten och personalens uppgifter så, att personalen klarar av att stöda barnet eller barnen i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten. Det här kan till exempel innebära att barnskötaren hjälper de övriga barnen i situationer då läraren inom småbarnspedagogik kommunicerar med barnet som behöver stöd och bidrar med pedagogiska innehåll som anknyter till barnets individuella mål.

Arbetsgruppen för specialpedagogik inom småbarnspedagogiken (VEK-gruppen) är en grupp som samlas regelbundet för att behandla utvärderingar som personalen gjort på barnets behov av stöd och följer upp det givna stödets effekter och tillräcklighet. Till VEK-gruppens uppgifter hör att föreslå enligt personalens utredning barnets behov av stödnivå och vilka stödtjänster barnet behöver. VEK-gruppen ansvarar för att barnets rätt till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik samt till sådana tolknings- och assistenttjänster och hjälpmedel som behövs för att delta i småbarnspedagogiken förverkligas. VEK-gruppen deltar också i utvecklandet av samsamarbetsstrukturer, ansvarsfördelning och verksamhetssätt för sektorsövergripande samarbetet. Sakkunniga inom social- och hälsovården ska på begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken delta i bedömningen, om bedömningen av stödbehovet kräver det. Till VEK-gruppen hör chefen för småbarnspedagogik, speciallärarna inom småbarnspedagogiken, enhetsledarna inom småbarnspedagogiken och planeraren inom småbarnspedagogiken.

Chefen för småbarnspedagogik beslutar om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster. Om det är frågan om småbarnspedagogik som ordnas av en privat serviceproducent fattas beslutet på förslag av serviceproducenten.

Om ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik planeras, genomförs och utvärderas stödet i samarbete.

5.2 Samarbete i samband med stöd

Småbarnspedagogiken ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren så att varje barn, enligt sin utveckling och sina behov, får ta del av fostran, undervisning och vård samt det stöd som barnet behöver. Stödet för barnet förutsätter fungerande samsamarbetsstrukturer och gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

Samarbete med barnet och vårdnadshavaren

En utgångspunkt för att kunna ge tidigt och tillräckligt stöd är att vårdnadshavaren och personalen inom småbarnspedagogik har delad information om barnet och barnets behov. Barnets rätt att få stöd och de centrala principerna för att ordna stödet samt stödet och stödformerna som ges till barnet ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet deltar i samarbetet på det sätt som är ändamålsenligt och lämpligt för hans ålder och utvecklingsnivå. Barnet ska höras och hans åsikter ska tas i beaktande.

Vårdnadshavaren kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren får information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vid behov används tolk vid diskussionerna. Målen med att genomföra stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet.

Ett barn kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer. Det är viktigt att tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas.

Sektorsövergripande samarbete

Det sektorsövergripande samarbetet utgår från barnets bästa. Tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas. Småbarnspedagogikens viktigaste samsamarbetsparter är hälsovårdarna på barnrådgivningen, psykologen, psykiatriska sjuksköterskan för barn och unga, socialarbetarna och privata serviceproducenter, såsom talterapeuter, ergoterapeuter och fysioterapeuter. Sektorövergripande samarbete ordnas i första hand med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om informationsutbyte och sekretess följs i samarbetet.

Ett barn kan på grund av en svår funktionsnedsättning eller sjukdom behöva förlängd läroplikt. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare får information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om beslut i anknytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt. (Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014)

Om barnet har fått ett utlåtande gällande rekommendation om särskilt stöd och förlängd läroplikt, meddelar vårdnadshavaren det till specialläraren inom småbarnspedagogiken. Vårdnadshavaren skickar expertutlåtandena skrivna av en läkare eller psykolog. Specialläraren inom småbarnspedagogiken kontaktar barnets närskolas rektor för att informera hen om saken. Skolans rektor och speciallärare ordnar i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik ett hörandetillfälle för vårdnadshavarna. Innan hörandetillfället planerar utbildningsanordnaren och småbarnspedagogikens anordnare i samarbete hur barnets förundervisning och stöd förverkligas.

Under hörandetillfället får vårdnadshavarna information om vilka alternativ som finns för en förlängd läroplikt, planerar hur undervisningen ordnas samt behovet av assistens och eventuella hjälpmedel.

VÅRDNADSHAVARNA	Vårdnadshavaren meddelar veon* om rekommendation av särskilt stöd och förlängd läroplikt. Vårdnadshavaren ger de behövda expertutlåtandena till småbarnspedagogiken.	Under hörandetillfället gör anordnaren av utbildning tillsammans med vårdnadshavarna ett förslag om att överföra barnet till särskilt stöd.	Samarbete med speciallärarna, både inom småbarnspedagogiken och i närskolan
-----------------	--	---	---

SMÅBARNSPEDAGOGIKEN	Samarbetsträff mellan utbildningen och småbarnspedagogiken, stödets förverkligande och stödformer planeras.	Den frivilliga förskoleundervisningen innan den förlängda läroplikten sker inom småbarnspedagogiken i barnets när daghem	Det behövda stödet till gruppen ordnas	Samarbete med vårdnadshavarna och närskolan.
	Veon kontaktar chefen för småbarnspedagogik och utbildningschefen		Veon ger specialundervisning på deltid, strukturellt stöd och stödtjänster	

*veon = finsk förkortning för specialläraren inom småbarnspedagogiken

5.2 Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter förebyggs genom pedagogiska arrangemang och olika arbetsätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stöder alla barn. Den lämpligaste nivån av stöd för barnet och stödformerna fastställs i enligheterna med principerna för stöd, om en högklassig pedagogik inte svarar mot barnets individuella behov. Stödformerna inom småbarnspedagogiken innebär sådana pedagogiska,

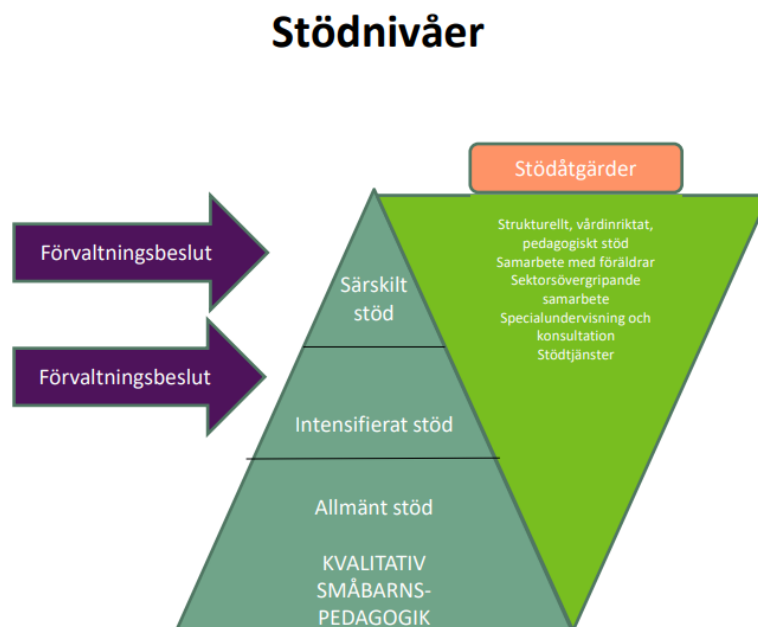
strukturella och vårdinriktade stödformer som barnet behöver. Initiativet till att stärka stödet för barnet kan komma från personalen i gruppen, från vårdnadshavaren eller från sakkunniga.

Barnet har rätt att få stöd på en lämplig nivå genast då behovet av stöd har upptäckts. Barnets möjligheter att få stöd förutsätter ingen medicinsk diagnos eller andra utlåtanden av sakkunniga inom hälsovården eller socialvården. Barnet har också rätt till stödtjänster och hjälpmedel enligt sitt behov av stöd. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för de stödåtgärder och hjälpmedel som barnet behöver för att delta i småbarnspedagogiken. Sådana är till exempel

- arrangemang som hänför sig till rörlighet och andra fysiska funktioner, såsom rullstolsramper och räcken
- hjälpmedel som tillgodoser behov i anknäpning till barnets kommunikation, syn, hörsel eller rörlighet, eller något annat fysiskt behov hos barnet, såsom leksaker som stöder kommunikation och interaktion, digitala applikationer, spel eller ljudböcker.

Nivåerna av stöd som används i småbarnspedagogiken är allmänt stöd, intensifierat stöd och särskilt stöd. Övergången från en stödnivå till en annan ska genomföras flexibelt och nivån av stöd ska alltid bedömas från fall till fall. För att få intensifierat eller särskilt stöd förutsätts inte att barnet först har fått stöd på någon annan stödnivå. Ett barn som får intensifierat eller särskilt stöd ska beaktas i dimensioneringen av personalen inom småbarnspedagogiken.

Stödnivåerna och stödåtgärder beskrivs i följande bild, som är lånad av Kirsi Alila, undervisningsrådet på Utbildnings- och kulturministeriet.

Allmänt stöd

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken få sådant allmänt stöd som barnets individuella

utveckling, lärande eller välbefinnande förutsätter. Det allmänna stödet genomförs i den egna barngruppen.

Allmänt stöd är den första åtgärden för att svara på barnets behov av stöd. Allmänt stöd består av enskilda stödformer, till exempel enskilda pedagogiska lösningar och stödåtgärder med vilka man påverkar situationen i ett så tidigt skede som möjligt. Stödet för barnet är kortvarigt och/eller till sin intensitet lägre i jämförelse med det intensifierade och särskilda stödet. Man ska tillgodose barnets individuella behov av stöd till exempel genom att använda lämpliga material, redskap, undervisningsprogram eller stöd som ges på deltid av en speciallärare.

Det allmänna stödet förutsätter inte ett förvaltningsbeslut, utan stödet ges alltid när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet ordnas i samarbete mellan läraren inom småbarnspedagogik och den övriga personalen. VEK-gruppen behandlar behovet av eventuella stödtjänster, såsom tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel. Chefen för småbarnspedagogik fattar sedan ett förvaltningsbeslut över dem.

Intensifierat stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få intensifierat stöd som är individuellt planerat och som utgår från hela gruppen om det allmänna stödet inte räcker till. Stödet är till sin intensitet starkare och mer individuellt än det allmänna stödet. Stödet ges under en kortare tid eller för en längre tid enligt barnets individuella behov, och det ska inledas genast när behovet av stöd framkommit. Intensifierat stöd ska ges så länge barnet behöver det.

Stödet för barnet intensifieras genom att man intensifierar planerandet av stödet, stärker stödtjänsterna och/eller ökar metoderna för hur man förverkligar stödet. Intensifierat stöd består av flera stödformer som tillämpas regelbundet och samtidigt. Intensifierat stöd som ges i rätt tid förebygger att barnets stödbehov blir mer komplexa i ett senare skede. Att ett barn får intensifierat stöd och har behov av stödtjänster såsom tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel behandlas i VEK-gruppen och ett förvaltningsbeslut fattas på dem.

En eventuell diagnos i ett senare skede eller inledning av habilitering får inte ställas som villkor för att barnet ska få stöd.

Särskilt stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få individuellt planerat särskilt stöd om det allmänna eller intensifierade stödet inte räcker till. Barnet kan få särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning, sjukdom, försenad utveckling eller något annat sådant behov av stöd för lärande eller utveckling som avsevärt sänker barnets funktionsförmåga. Särskilt stöd är den starkaste nivån av stöd som ges inom småbarnspedagogiken. Ett barn kan få stöd direkt i form av särskilt stöd om barnets stödbehov förutsätter det.

Ett barn har rätt att få särskilt stöd genast när behovet av stöd framkommer. Särskilt stöd består av flera stödformer och stödtjänster som tillämpas kontinuerligt och på heltid. För att ge särskilt stöd och erbjuda alla de stödtjänster som barnet behöver förutsätts ett förvaltningsbeslut. Ärendet behandlas först i VEK-gruppen.

Stödformer

Olika stödformer ska användas på alla nivåer av stödet i enlighet med barnets stödbehov. Olika stödformer kan genomföras samtidigt, genast när behovet av stöd framkommit, som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken. Arbetsätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödåtgärderna ska planeras pedagogiskt så att barnets delaktighet och rätt att lära sig och vara en del av barngruppen förverkligas utifrån barnets bästa. Stödet för barnet kan omfatta pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformer.

Stödet för barnet ska ordnas som en del av den dagliga verksamheten inom småbarnspedagogiken. När barngruppen bestäms beaktar man barnen som behöver stöd och deras bästa, deras behov av stöd och nivån av stöd samt att det är möjligt för gruppen att uppnå målen som fastställs för småbarnspedagogiken genom att planera personaldimensioneringen eller -strukturen.

Pedagogiska stödformer innefattar återkommande aktiviteter och en tydlig struktur i barnets dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken. Stödet för barnet innefattar bland annat växelverkan och kommunikation på ett sätt som är sensitivt och tillgängligt. Det kan vara frågan om kommunikationsmetoder som ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika teknologiska lösningar. För att tillgodose barnets behov av stöd krävs att personalen inom småbarnspedagogik använder gemensamma och ändamålsenliga pedagogiska och specialpedagogiska arbetsätt och metoder. Till de pedagogiska stödformerna hör också planering, observation, dokumentation och utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten.

Specialpedagogiska metoder som grundar sig på ett barns individuella behov kan planeras, tillämpas och genomföras som verksamhet för det enskilda barnet, för en mindre grupp eller för hela barngruppen gemensamt. I enlighet med en inkluderande värdegrund inom småbarnspedagogiken ska man i planeringen och genomförandet av det pedagogiska stödet i första hand använda verksamhetsätt där stödet som barnets behöver genomförs som en del av barngruppen.

Strukturella stödformer innefattar att stärka personalens kunnande i fråga om att upptäcka barnets stödbehov och genomföra stödet samt deras specialpedagogiska kompetens. Till strukturella stödformer hör också att se över personaldimensioneringen och/eller personalstrukturen samt därtill hörande lösningar och att ändra stödformerna enligt barnets stödbehov. För att stödet i småbarnspedagogiken kan genomföras som planerat och gruppen kan uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken kan man förändra relationstalet mellan personalen och barnen genom att öka på antalet i personalen. Beslutet grundar sig på utvärdering som VEK-gruppen gör. Strukturella stödformer är även sådana tolknings- och assistenttjänster och användning av hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i småbarnspedagogiken. Beaktande av hinderfrihet kan vara en strukturell stödform som behövs.

Vårdinriktade stödformer innebär metoder och verksamhetsätt som tillgodoser vården, omsorgen och assistansen för barnet. Barnets behov av hälso- och sjukvård tillgodoses som en del av de

vårdinriktade stödformerna. Dessa kan till exempel vara hjälpmedel och behov av assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar eller till barnets medicinering, kost och rörlighet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom social- och hälsovården till exempel gällande handledning och rådgivning för personalen inom småbarnspedagogiken.

Vid verksamhetsställena inom småbarnspedagogik ska man alltid från fall till fall bedöma om läkemedelsbehandling eller sjukvård kan genomföras som en del av den grundläggande verksamheten. För varje barn ska man göra en helhetsbedömning av barnets situation. Läkemedelsbehandlingen eller sjukvården av barnet dock inte vara beroende av stödnivån enligt lagen om småbarnspedagogik, utan vården ska ges oberoende av stödnivå enligt barnets behov.

De pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformerna ska tillgodose barnets bästa och behov av stöd och de ska bedömas lokalt och från fall till fall. Till exempel när man planerar användningen av hjälpmedel eller assistansen för barnet ska dessa stödåtgärder i första hand ordnas så att barnet är en del av kamratgruppen och deltar i samma utrymmen och situationer som den övriga barngruppen.

5.3 Bedömning av stödet för barnet

Stödet för barnet ska utvärderas på alla stödnivåer inom småbarnspedagogiken. Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över eller när stödbehovet förändras eller det sker ändringar i lärmiljön. Processen med bedömningen av barnets behov av stöd kan påbörjas utifrån iakttagelser som gjorts av personalen inom småbarnspedagogiken. Initiativet kan också komma från vårdnadshavaren, barnrådgivningen eller personalen inom social- och hälsovården.

När man granskar stödet för barnet som helhet ska man bedöma från fall till fall vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Vid bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna och när stödet genomförs ska man beakta barnets åsikter och önskemål och samarbeta med vårdnadshavaren.

En speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i den utsträckning det behövs i bedömningen av barnets behov av stöd. Social- och hälsovårdsmyndigheterna ska delta i bedömningen på begäran av personalen inom småbarnspedagogiken, om bedömningen av stödbehovet och motiveringen av stödlösningarna förutsätter även annan sakkunskap än sådan pedagogisk sakkunskap som personalen inom småbarnspedagogik innehar.

Orons stig

En modell för småbarnspedagogiken i Lovisa, vilken följs då en oro för barnet föds

NÄR JAG MÄRKER HOS BARNET NÅGOT SOM OROAR – OBSERVERAR JAG BARNET OCH ANTECKNAR DET SOM OROAR

- Hur och i vilka situationer märks det?
- Jag observerar barnets beteende tillräckligt länge i olika situationer
- Jag diskuterar barnets beteende med teamet och med enhetsledaren inom småbarnspedagogik
- Vid behov konsulterar jag experter på ett allmänt plan (utan att nämna barnets namn), t.ex. barnrådgivningens hälsovårdare, specialläraren inom småbarnspedagogik

ORON LINDRAS

ORON LINDRAS INTE

DISKUSSION MED BARNETS VÅRDNADSHAVARE

- Vi kommer överens om en passlig tid och en lugn plats och ger diskussionen tillräckligt med tid
- Barnets vårdnadshavare får berätta hur de gör hemma med sitt barn i situationer som vi observerat att barnet haft svårigheter med
- Vi betonar barnets starka och positiva sidor i hans uppväxt och dagar inom småbarnspedagogiken. Vi hämtar fram enbart våra observationer – vi oroar inte vårdnadshavarna med våra egna funderingar och gissningar

ORON LINDRAS

ORON LINDRAS INTE

ALLMÄNT STÖD:

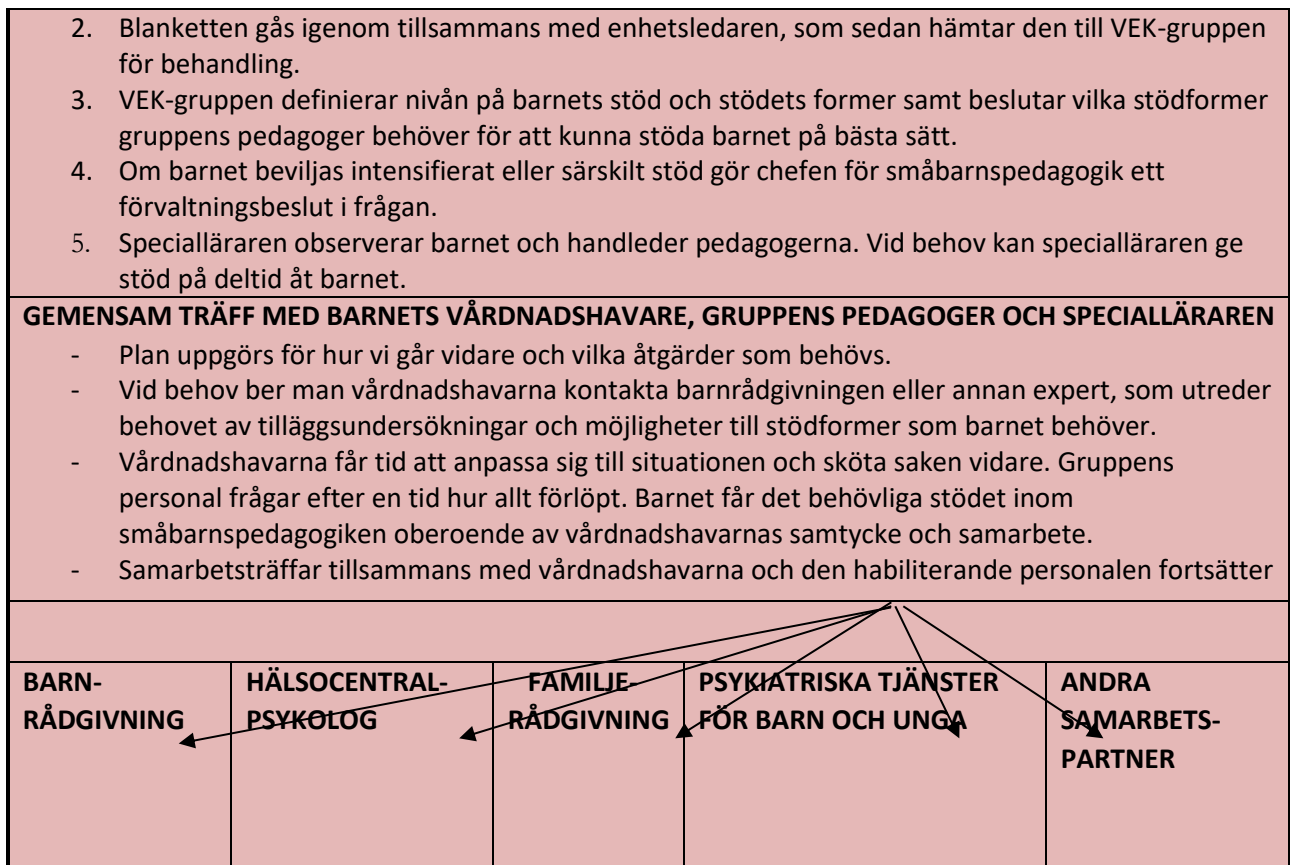
1. Stödåtgärderna inleds omedelbart. Barngruppens lärare ansvarar för att stödet inleds.
2. Läraren bedömer barnets behov mer detaljerat (blanketten kartläggning av stödformer) i samarbete med teamet, vårdnadshavaren och enhetsledaren inom småbarnspedagogiken.
3. Läraren skriver in lämpliga stödformer med mål, metoder och ansvar för stödet i barnets plan för småbarnspedagogik i samarbete med vårdnadshavaren.
4. Läraren gör de andra teammedlemmarna förtroga med planen och ser till att alla som jobbar med barnet förbinder sig till att ge barnet stöd enligt planen. För att stödet ska vara systematiskt i alla situationer i vardagen är det viktigt att alla förbinder sig.
5. Hur planen fungerar bedöms hela tiden i vardagen genom att iaktta barnet, gruppens sätt att fungera och miljön, prata med vårdnadshavarna, aktivt lyssna på barnet (t.ex. observationer, bedömningar, diskussioner).
6. Tillvägagångssätten, miljön och stödformerna bearbetas kontinuerligt vid behov. Utgående från observationerna uppdateras barnets plan regelbundet.
7. Barnets stöd fortsätter utan avbrott så länge barnets behov förutsätter det. Stödet ökar eller minskar så att det motsvarar barnets behov. Om stödet avslutas antecknas det i barnets plan för småbarnspedagogik.

ORON LINDRAS

ORON LINDRAS INTE

OM DET ALLMÄNNA STÖDET INTE RÄCKER KAN BARNET BEHÖVA INTENSIFIERAT ELLER SÄRSKILT STÖD:

1. Kartläggning av stödformer görs först tillsammans med teamet och sedan med vårdnadshavarna.

5.4 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd det vill säga stödnivån, stödformerna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare och vid behov specialläraren inom småbarnspedagogik. Barnets åsikt klarläggs och beaktas då planen görs upp och utvärderas.

Stödbehovet och hur stödet genomförs ska bedömas och planen granskas minst en gång om året eller när stödbehovet ändras eller det sker ändringar i lärmiljön. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar barnets förändrade stödbehov. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört antecknas detta i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen. När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med det stöd som ges i förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Det görs två skilda förvaltningsbeslut för ett förskolebarn i behov av intensifierat eller särskilt stöd, ett för förskolan och ett för den kompletterande småbarnspedagogiken.

Före intensifierat eller särskilt stöd påbörjas ska en utvärdering av eventuella tidigare stödåtgärder och deras effekt antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Utvärderingen ska innehålla en beskrivning av stödåtgärderna och av utvärderingen och utvecklingen av deras effekt. Utvärderingen ska också innehålla en motivering för vilka stödåtgärder barnet skulle ha nytta av och vilka som på bästa sätt individuellt tillgodoser barnets bästa.

Barnets plan för småbarnspedagogik används när man fattar ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster. Om en bedömning av barnets behov av stöd har gjorts i barnets plan för småbarnspedagogik, ska denna bedömning beaktas när ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller ett beslut om stödtjänster fattas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska uppdateras så att den motsvarar innehållet i förvaltningsbeslutet.

Då ett barn får stöd i småbarnspedagogiken ska det i barnets plan för småbarnspedagogik antecknas följande:

Pedagogiska stödformer

- lösningar som berör strukturer och dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken
- lösningar som gäller lärmiljöerna
- behövliga specialpedagogiska metoder
- metoder för växelverkan och kommunikation, till exempel användning av tecken och bilder
- verksamhetsätt för att barnet ska kunna vara del av barngruppens verksamhet, till exempel beaktande av hinderfrihet.

Strukturella stödformer

- att stärka kunnandet och den specialpedagogiska kompetensen som berör genomförandet av stödet
- lösningar angående personaldimensioneringen och personalstrukturen
- tolknings- och assistenttjänster samt användning av hjälpmedel
- undervisning som ges på deltid av en speciallärare inom småbarnspedagogik

Vårdinriktade stödformer

- metoder som berör vård, omsorg och assistans
- verksamhet som tillgodoser behov av hälso- och sjukvård, till exempel hjälpmedel och assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar, medicinering, kost och rörlighet.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbete med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelning när det gäller hur stödet för barnet genomförs
- tjänster som tillhandahålls av specialister

- handledning och rådgivning av sakkunniga inom social- och hälsovården och andra sakkunniga
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.

Utvärdering av effekten av stödet

- uppföljning av stödbehovet, hur väl det räcker till och hur det genomförs
- utvärdering av stödåtgärdernas effekt, slutsatser som dras och åtgärder som vidtas samt tidpunkter för utvärderingen.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska även antecknas eventuella social- och hälsovårdstjänster, till exempel habilitering för barnet, om det är relevant med tanke på anordnandet av småbarnspedagogiken för barnet.

5.5 Beslut om intensifierat eller särskilt stöd samt stödtjänster

Chefen för småbarnspedagogik fattar ett förvaltningsbeslut där man beslutar om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster för barnet utifrån en bedömning av behovet av stöd. Beslutet är i kraft tills vidare. I förfaringsstället för förvaltningsbeslutet tillämpas förvaltningslagen. Innan beslutet fattas hörs barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare. Även barnets vårdnadshavare kan ansöka om intensifierat eller särskilt stöd för barnet. En besväransvisning fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavaren kan söka ändring i beslutet genom besvär. Motiveringarna skrivs alltid in i beslutet. Förvaltningsbeslutet ändras eller upphävs om behovet av stöd förändras.

I beslutet om intensifierat och särskilt stöd ska man ange och besluta om följande:

- stödformer
- verksamhetsstället inom småbarnspedagogik
- stödtjänster.

Om det inte fattas ett beslut om intensifierat eller särskilt stöd för barnet, ska ett separat förvaltningsbeslut om stödtjänster fattas.

Förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster ska verkställas omedelbart. Beslutet kan verkställas även om det inte har vunnit laga kraft. Verkställigheten innan beslutet har vunnit laga kraft är av central betydelse med tanke på rättsskyddet. Genom ett beslut kan man inte besluta om social- och hälso-tjänster för barnet, såsom hjälpmedel för medicinsk rehabilitering eller service och stödåtgärder enligt handikappservicelagen.

Utvärdering av stödets effekt

I barnets plan för småbarnspedagogik och i gruppens verksamhetsplan antecknas tydliga mål och metoder, men också ansvarsfördelning och deras varaktighet. Dessa fungerar som ett utvärderings- och uppföljningsverktyg av stödets effekt.

Utvärderingen av stödets effektivitet och fördelningen av stödåtgärderna utvärderas regelbundet under verksamhetsåret. Utvärderingen görs av läraren inom småbarnspedagogik tillsammans med enhetsledaren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik. Enhetsledaren och specialläraren tar ärendet till VEK-gruppen för behandling om det sker förändringar i behovet av stöd.

6. UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN

Syftet med utvärderingen av verksamheten är att stöda genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planen för småbarnspedagogik samt att utveckla verksamheten inom småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet. Utvärderingen av verksamheten ska genomföras systematiskt och regelbundet. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogien främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

Småbarnspedagogiken i Lovisa deltar i de nationella utvärderingarna som görs av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU). Utöver de nationella utvärderingarna görs utvärdering på lokal nivå. Det är viktigt att lokala beslutsfattare, vårdnadshavare och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet.

Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av Lovisas plan för småbarnspedagogik, barnens planer för småbarnspedagogik och gruppernas verksamhetsplaner är en del av detta uppdrag.

Utvärderingen på nationell nivå har som uppdrag att stöda anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshandling. De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå. Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetsätt,

verksamhetens innehåll eller lärmiljöerna. Hur stödet för barnet genomförs är också ett centralt mål för utvärdering.

Indikatorer, utgivna av NCU, ger en grund för enhetliga verksamhetsmetoder och principer enligt vilka Lovisas verksamhet inom småbarnspedagogik utvärderas. Indikatorerna fungerar som ett slags spotlight för att uppmärksamma en viss fråga. Som sådana är indikatorerna inte lämpliga som ett utvärderingsverktyg. De används för att definiera mer exakta utvärderingskriterier, tydliga uttalanden som beskriver praktiken eller frågor, som utvärderas enligt en förutbestämd skala.

Valssi är en digital tjänst som upprätthålls av NCU. Den tas i bruk under verksamhetsåret 2023–2024. Med tjänsten kan man samla in utvärderingsinformation inom småbarnspedagogiken, få aktörsspecifika utvärderingsrapporter, producera enhetsspecifika sammanfattningar av utvärderingar och aktörernas lagstadgade utvärderingsresultat från småbarnspedagogiken. Med hjälp av systemet kan man införa verktyg som baserar sig på grunderna för planen för småbarnspedagogik och på forskning för utvärdering av pedagogiken inom småbarnspedagogiken och de strukturer som stöder verksamheten. Med verktygen kan man producera information om tillgången till småbarnspedagogik, ordnandet och ledningen av den samt den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken, såsom samspel, lek eller delområden inom mångsidigt lärande. NCU producerar nationella sammanfattningar av de uppgifter som samlats in i systemet.

7. AKTUELLT UNDER VERKSAMHETSÅRET 2023–2024

Under utveckling inom den kommunala småbarnspedagogiken är följande:

- Vi tar i bruk en ny verksamhetsplan som ska vara ett stöd för planering, utförande, utvärdering och utveckling av barngruppens verksamhet i vardagen.
- Från och med 1.6.2023 har varje grupp en egen jämställdhetsplan för att främja jämställdhet mellan könen och att småbarnspedagogiken som tillhandahålls för barnen är jämställdhets- och könsmedveten. Målet för grupperna är att stöda barnens vänskapsförhållanden genom att se till att varje barn hittar sin lek och lekplats där barnet får leka med sin kompis eller sina kompisar. Varje grupp kommer under höstterminen att observera hur nuläget är i gruppen och fundera på åtgärder för att kunna uppnå målet i gruppen. Under våren kommer de att utvärdera om målet uppnåtts.
- Ett gemensamt tema för personalens fortbildning och nätverksträffar är mångprofessionella team. Målet är att varje team ska, på bästa sätt, använda sig av sina medlemmars styrkor och kunnande.
- Under hösten 2023 ersätts de nuvarande programmen inom småbarnspedagogik Pro Consona, vakaMukana och vakaPäiväkirja med ett nytt program, CGI Vesa. Det officiella datumet för ibruktagningen är 1.10.2023. CGI Vesa innefattar ansökan till

småbarnspedagogiken, placeringsbeslut och betalningsbeslut, beställning av vårdtider samt in- och utloggningen.

- Under verksamhetsåret kommer vi att bekanta oss med NCU:s utvärderingsverktyg Valssi.
- Vi deltar i projektet SKAPA, där musikmagister Johanna Lönnfors fungerar som projektets kulturbadskoordinator. Syftet med projektet är att lyfta fram konstfostran som en naturlig del inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. Målsättningen för projektet är att skapa långsiktiga samarbeten och nya strukturer inom konstfostran.

BILAGA: PLAN FÖR FÖREBYGGANDE AV OCH INGRIPANDE I MOBBNING

1. Vad är mobbning?

För att kunna förebygga och ta itu med mobbning är det viktigt att veta vad mobbning egentligen är. Vi har valt att i denna plan ta upp två olika definitioner som kompletterar varandra.

”En person är mobbad när han/hon, upprepade gånger och under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer.” (Olweus 1973)

”Mobbning är ett aggressivt beteende med vilket man gör någon illa fysiskt eller psykiskt och att handlingarna är återkommande, avsiktliga och riktar sig mot en försvarslös.” (Salmivalli 2003)

Det är viktigt att också komma ihåg att även enskilda påhopp kan orsaka rädslor hos offret om att i framtiden bli utsatt för mobbning. (Hamarus 2006).

2. Skillnad på mobbning och konflikt

Som vuxen ska man kunna skilja på mobbning och konflikt. Men för att aktivt förebygga mobbning är det viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken alltid ingriper i barnens konfliktsituationer, oberoende om det är frågan om mobbning eller konflikt.

I konflikter och gräl är det frågan om två relativt jämnstarka individer som är av olika åsikt eller grälar med varandra. Då det handlar om mobbning är däremot den ena parten i underläge och den mobbade parten har svårt att försvara sig mot det negativa beteende som riktas mot hen.

I mobbningsfall är det frågan om maktobalans mellan den mobbade och den som mobbar. Detta kan t.ex. betyda att den som mobbar är fysiskt större eller starkare, är bättre på att uttrycka sig verbalt, är äldre, har flera vänner eller högre ställning i gruppen, vet om den mobbades svagheter och får stöd av den övriga gruppen. Denna maktobalans behöver inte nödvändigtvis vara ett faktum, utan det kan också hända att den mobbade bara upplever situationen som sådan. (Pepler, Graig & Connolly, 1997)

3. Mobbningens olika former

Det finns olika definitioner av mobbning. Enligt Höistad (2005) kan mobbningen indelas i tre olika kategorier, d.v.s. i fysisk, psykisk och verbal mobbning. Perren (2000) däremot anser att mobbning även kan vara objektrelaterad.

Fysisk mobbning	Psykisk mobbning	Verbal mobbning
slå, knuffa	grimasera, olika gester	hota
sparka	irritera	håna
hålla någon fast mot hens vilja	stänga ut ur gemenskapen	säga elaka / obehagliga saker
nypa, bita	vända ryggen till	
dra i håret	försöka såra	
riva andras kläder	utpressning	

Objektrelaterad mobbning: Man gömmer eller söndrar andras saker

4. Lagar och förordningar

Inom småbarnspedagogiken följer vi förutom Finlands grundlag också FN:s konvention om barnets rättigheter och planen för småbarnspedagogik.

I 2 kap. 7 § i Finlands grundlag (11.6.1999) står det om rätten till liv, personlig frihet och integritet: *"den personliga integriteten får inte kränkas"*.

I FN:s konvention om barnens rättigheter konstateras följande om barnets rättigheter:

- *Alla barn har samma rättigheter och är likvärdiga samt att inget barn får diskrimineras (artikel 2)*
- *Alla barn har rätt till skydd mot fysiskt och psykiskt våld (artikel 19)*
- *Barnets rätt till lek, vila och fritid betonas (artikel 31)*

(FN 1998/2010)

Enligt Grunderna för planen för småbarnspedagogiken har småbarnspedagogiken som uppdrag att skydda barnet från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stöda barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stöda barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans.

5. Förebyggande åtgärder

I denna plan presenteras vad personalen ska komma ihåg och vilka metoder personalen kan använda tillsammans med barnen för att förebygga mobbning. Ett öppet och tryggt samarbete mellan personal, barn och föräldrar är av stor betydelse då det gäller effektivt förebyggande av mobbning men också då det gäller att ta itu med eventuella mobbningsfall.

5.1 Personalen

- Var och en gör sig förtrogen med planen och dess innehåll i sin helhet, för att kunna förebygga och ta itu med konflikter och mobbning då det förekommer.
- Alla vuxna föregår själva med gott exempel. Vi har ett respektfullt beteende mot varandra, både gentemot barn och vuxna.
- Vi är närvarande och medvetna om vad som händer i barngruppen. Detta förverkligas genom att vi lyssnar på barnen och genom att observera barnen och deras lekar.
- Vi ger alla barn positiv feedback.

5.2 Personalen tillsammans med barnen

- Vi diskuterar med barnen på åldersenlig nivå om kompisrelationer och mobbning:
  - Hurdan är en god vän?
  - Vad kan barnen göra för att alla ska vara delaktiga i gruppen och ingen blir mobbad?

Detta bidrar till att skapa en bra atmosfär i gruppen, stärker barnens sociala kompetens och lär barnen att känna igen och behärska sina känslor. Vi kan använda oss av material om ämnet, så som Start, Stegvis eller Kompisväskan.

- Vi går igenom gruppens spelregler tillsammans:
  - Vad är önskat och acceptabelt och vad är mindre önskvärt och icke-acceptabelt?

- Vi diskuterar med barnen om vad de kan göra ifall de upplever att någon mobbar dem. Det är viktigt att betona för barnen att de ska berätta om sina känslor för någon vuxen.
- Varje vuxen är skyldig att ingripa i barnens konflikter, inte bara i de fall man misstänker mobbning.
- Då oönskat beteende förekommer (t.ex. att ett barn retar eller kränker ett annat barn) visar personalen tydligt att detta beteende inte är acceptabelt.

6. Åtgärder då mobbning förekommer

- Då mobbning förekommer diskuterar personalen med alla berörda parter. Vi talar först med barnen och hör deras version av saken, även barnens föräldrar kontaktas.
- Vi diskuterar fallet med enhetsledaren inom småbarnspedagogik innan vi kontaktar föräldrarna. Enhetsledaren inom småbarnspedagogiken deltar vid behov i diskussionen med föräldrarna.
- Personalen dokumenterar händelsen noggrant. Dokumentationen består av en fri berättelse, vad som hänt och var, vilket datum, vem som kontaktades och hur fallet följs upp. Den person som gjort dokumentationen, skriver under dokumentet.